

Oficis relacionats amb la construcció naval de fusta

Arenys de Mar

Ubicació

Comarca: Maresme
Lloc/Adreça: Arenys de Mar

Coordenades:

Latitud: 41.576604509181074
Longitud: 2.5586049730122506
UTM Est (X): 463203
UTM Nord (Y): 4602862

Classificació

Número de fitxa 08006 - 416
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Tècnica artesanal
Estil / època: Modern Contemporani
Segle XVI-XXI
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés Obert
Ús actual: Científic/Lúdic/Cultural
Titularitat Pública
Autoria de la fitxa Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dj., 04/05/2023 - 09:33

Descripció

Sota la denominació d'oficis relacionats amb la construcció naval en fusta apleguem els oficis de mestre d'aixa i calafat, estretament vinculats un amb l'altre per a la construcció d'embarcacions de fusta. No es

tracta de parlar de les antigues drassanes d'Arenys de Mar, que havien tingut ressò, fins al punt que les embarcacions destinades a l'Armada Reial Espanyola, sorgides d'aquestes drassanes, fossin qualificades de modèliques. Ni dels professionals d'Arenys desplaçats al port de Cartagena (Carbonell, Doñate i Romero, 2011).

Tota aquesta tradició constructora ha evolucionat i, actualment, la construcció de vaixells i iots es fa amb fibra de vidre. Tot un altre món que no té res a veure amb els antics mestres d'aixa i calafats. Però des de l'entitat El Moll s'han promogut cursos de formació i tallers de manteniment de fusta

Una de les prioritats del Moll és crear un espai viu de la història nàutica i la construcció naval. Establir una flota de vaixells clàssics i d'època al Port d'Arenys de Mar; i impulsar un projecte emblemàtic de recuperació naval (aula escola d'oficis).

El curs 2020/2021, juntament amb el Departament d'Educació es posa en marxa un nou cicle formatiu de grau mitjà de Manteniment d'Estructures de Fusta i Mobiliari d'Embarcacions d'Esbarjo. El currículum del cicle, de dos anys, tracta d'un conjunt de coneixements i habilitats professionals que tenien els antics oficis artesanals de mestre d'aixa i calafat. Les sortides professionals pels alumnes són en el sector de manteniment d'embarcacions d'esbarjo de fusta.

El grau, únic a Catalunya, impartit a l'Institut Els Tres Turons, i l'Ajuntament d'Arenys hi col·labora aportant recursos i suport per poder-lo realitzar, de manera especial en els espais de pràctiques de fusteria i de treball en embarcacions de fusta. El Moll també és un dels espais de taller i pràctiques que també utilitzaran els alumnes durant la seva formació. Aquest nou cicle formatiu dona una qualificació completa en operacions de manteniment d'elements de fusta d'embarcacions esportives i d'esbarjo, per reconstruir bucs i cobertes de fusta, reparar elements estructurals de fusta i mantenir i modificar elements interiors. També dona una qualificació parcial de mecanització de fusta i derivats, preparació de màquines i equips de taller i muntatge de mobles i elements de fusteria. I controlar i organitzar components i accessoris de fusteria i moble.

Observacions:

El Moll és un projecte que impulsa noves activitats a l'entorn del Port d'Arenys posant en valor la formació i la recerca a l'entorn del patrimoni i la història nàutica arenyenca i també la seva activitat marinera. Els diferents actors que hi participen ho fan des d'un declarada estima pel mar i tot els aspectes culturals que l'envolten; des dels propis oficis, la història, les tradicions i la llengua i altres aspectes socials estretament vinculats al país.

Història

Llorenç Ferrer (2015) explica que el mestre d'aixa treballava la fusta i es dedicava a la construcció d'embarcacions de diferent envergadura. El lloc on es construïen els vaixells eren les drassanes. Tot i que, en primer terme, ens venen al cap les magnífiques drassanes reials de Barcelona, hem de pensar que la majoria de drassanes era un espai de la platja de la població destinat a aquesta tasca. La fusta, evidentment, era la matèria principal d'aquest ofici i la d'Arenys provenia del seu entorn.

Les tres parts d'un vaixell de fusta eren el buc, l'aparell i els arreus. El buc era tota la carcassa; l'aparell eren els pals que aguantaven les veles. Les eines principals que utilitzaven eren les aixes. D'aquí el nom de mestre d'aixa. Eren unes destrals curtes i corbades amb moltes variants: aixa dreta, aixa plana, aixa girada o enrevoltada, aixa de peu, aixa de dos cops, d'entre d'altres noms. També utilitzaven la serra abraçadora, que servia per tallar troncs a la mida i calien dos homes per manejar-la.

Continua Ferrer (2015) explicant que es començava muntant les estepes, que eren uns taulons paral·lels i en pla inclinat, damunt de les quals construïa la nau, començant per l'entramat, que consistia en la col·locació de la quilla o carena, damunt la qual s'armaven les quadernes. Les quadernes eren les que formaven el costellam de la nau i en determinaven la forma. El conjunt de les quadernes acabava a proa amb la roda i a popa amb el codast, que era una fusta escairada que pujava vertical i servia per a sostenir el timó; mentre la roda pujava per proa i era la que trencava l'aigua.

Aquesta estructura del buc era folrada amb taulons de fusta juxtaposades, sense muntar les unes amb les altres. Per protegir la carena calia clavetejar-la de proa a popa amb les rebladures de cabota ampla.

L'ofici de calafat era el que calafatava el buc per impedir que perdés aigua. Per tant, s'untava de quitrà, pega i estopes per fer-lo impermeable. L'eina principal que usaven els calafats era l'escarpa de tall, molt ampla, amb la qual anaven introduint estopa amb pega a les juntures del vaixell.

Bibliografia

CARBONELL, Eliseu; DOÑATE, Migue; ROMERO, Pablo (2011). *Ser o no ser de mar. Arenys: història, patrimoni i antropologia marítima*. Institut Català de Recerca en patrimoni Cultural i Museu Marítim de Barcelona.

FERRER ALÒS, Llorenç (2015). *Eines i feines dels oficis*. Edicions BRAU.

Enllaços d'interès:

[Memòria i presentació del cicle.](#)

[Pàgina web de EL MOLL](#)

[La recepta perduda RTVE](#)

